

VALORI ALE TEATRULUI ROMÂNESC

Ștefan Bănică:

*„În meseria noastră
înveți pînă cînd mori...”*

Ștefan Bănică acreditează pe scenă — și oarecum prin reflex — și în viața particulară imaginea „omului norocos”, deschis, „ce-i în gușă și-n căpușă”, simpatic, căruia toată lumca îi zimbește și de-abia așteaptă să-i facă servicii, mulțumit, deci, de sine și de ceilalți. Viața trăită mărunțește în intimplări acest sentiment, fără a-l anula în întregime. Bănică mai are și tăceri posace, și explozii colerice vindicative. Dialogul cu el se transformă repede într-o monocomedie (adică o monodramă la care unicul spectator ride), personajele rechemate printr-o replică la viață se îmbulzesc să reconstituie din perspectiva îmblinzită a anilor alcătuirea unei ființe publice: actorul. E greu de redat în scris tonalitatea dialogului, intonația și vitalitatea unei chemări care există fără să simtă nevoia explicațiilor.

— Ceea ce ne-am obișnuit să numim „destin” a fost — de fapt — un dialog matinal în studioul de teatru al Radiodifuziunii...

— Eram deci la Radio, jucam într-o piesă la... la...

— La „Ora copiilor...”

— Nu, nu, era un teatru serios, adică pentru oameni mari.

— Am spus „Ora copiilor”, pentru că bănuiesc că erai foarte tînăr.

— Eram foarte tînăr, într-o piesă pentru maturi. În distribuție era și meșterul Beligan, care într-o bună dimineață mi-a zis: „Mergi cu mine!”, „Unde, meștere?”, „Hai cu mine!”... Și m-a dus la Institutul de teatru și i-a zis doamnei Zaidman: „Ia înscrie-l, dom'le!”. Am început să-i explic în șoaptă că eu n-am de gînd să mă fac actor, că vreau să devin avocat, tata îmi spusese cîndva că sînt bun de gură — „Înscrie-l acolo,

și vedem noi" — a tranșat Beligan. Deci a fost mai mult o „impingere” decât o chemare.

— **Exagerezi, prezența ta la Radio nu era chiar o întâmplare.**

— Nu, bineînțeles. Făceam pe vremea aceea și figurație la Teatrul Național, dar mi se părea că toate aceste ocupații sînt un anume fel de a fi tînăr. Treaba serioasă și grea de-abia urma să vie. Dealtfel și începusem să-mi bag picioarele în apă rece, „să studiez”, „să mai răsfoiesc o carte”... Dar am dat examen la Teatru, am intrat, și...

— **Ce însemna teatrul pentru tine? Dacă „exercițiile preliminare” erau un fel de a fi tînăr, acum porniseși pe un drum care se proiecta dincolo de tinerete.**

— N-aveam o concepție despre teatru, ci o imagine; făcînd figurație, vedeam în fiecare seară jucînd marea garnitură a Naționalului de pe vremea lui Sică Alexandrescu Giugaru, Birlic, Marcel Anghelescu, Radu Beligan. N-aveam păreri despre teatru — teatrul erau acești titani.

— **Ca student, ai avut o viață normală?**

— Da, mă simțeam în largul meu. Deși a fost o întâmplare care m-a tulburat. Jucam în **Mielul turbat** de Aurel Baranga, și marele meu profesor, regizorul Alexandru Finți, l-a chemat pe autor să vadă examenul. Eram în vechiul Institut, sus, în sala Stanislavski, era o sală mai mare, și într-o pauză îl aud pe Baranga: Dom'le, pe asta, pe Bănică, eu îl iau și-l duc la Teatrul Național să joace împreună cu Beligan". Imediat, Finți: „Te rog foarte mult, mie să nu-mi strici studenții, vezi-ți de treaba ta!”. Erau după cortină. Sînt soapte pe are le aud și astăzi.

— **Și nu te-ai dus cu Baranga la Național, ci cu întreaga promoție la Galați.**

— Unde a fost extraordinar! Am jucat, în două stagiuni, opt roluri importante. A fost un exercițiu de meserie, de solidaritate artistică, o confruntare cu mine însumi prin care m-am maturizat.

— **Cum s-a produs venirea în București?**

— A fost o poveste lungă și încurcată, în care mă simțeam ca o mireasă cu mulți pețitori, dar fără mire. Acum, cînd

În „Pălăria florentină” de Labiche

În „Băiat bun, dar... cu lipsuri“ de Nicuță Tănase, alături de Sergiu Demetriad și Cornel Vulpe

Un spectacol de cursă lungă, „Omul care a văzut moartea“ de Victor Eftimiu. Partener, Traian Dăncănu

Încerc să-mi aduc aminte, și cronologia mi se pare destul de confuză. Întîi am fost angajat la Teatrul Tineretului, pe postul lui Vasile Nițulescu, care juca în detașare la Craiova. Pe urmă am fost invitat de trupa de amatori a Casei de cultură a studenților, să joc rolul titular din *Mitică Popescu* de Camil Petrescu. Îmi doream foarte mult rolul, iar echipa aceea era foarte bună, jucau cu mine și Gheorghe Dinică și Eugenia Dragomirescu, încă nu dăduseră la Teatru. S-a vorbit și s-a scris mult despre spectacol. Vara, în turneu, m-a văzut și directorul Teatrului Tineretului, m-a invitat la o masă fastuoasă (pentru vremurile acelea) și mi-a promis că mă angajează definitiv imediat ce i se ivește un post; dar, deocamdată, n-avea. Toamna, am dat concurs la Giulești. În comisie, Iliorea Popescu. După ce „mă produc“, vine la mine și-mi dă textul piesei *Baia* de Maiakovski, și-mi zice „Învață rolul ăsta!“, nu mai știu ce rol, mi se pare că pînă la urmă l-a jucat Azoitei. Era deci clar că reușisem. A doua zi vin la teatru, da' înainte să intru la repetiție mă uit pe avizier și nu mă văd. Îți dai seama? A fost o nenorocire! Nu mă văd pe distribuție! N-am spus nimic nimănui, i-am dat portarului textul și l-am rugat să-l predea regizorului. La Giulești reușisem, dar tot fără post. Am plecat la Ploiești. Direc-

torul teatrului — Toma Caragiu — m-a angajat în aceeași zi. Am jucat acolo o stagiune. Între timp se eliberase un post la Teatrul Tineretului, și vine directorul să mă ia. Pentru completarea nu știu cărui dosar, mă trimit la Giulești să aduc o adeverință că am reușit la concurs. Acolo, directoarea de atunci și de astăzi — doamna Deleanu, zice: „Ce adeverință? Care Teatrul Tineretului? Ai dat concurs la mine, la mine te angajezi!“ „Păi, da' n-aveți post!“ „Atunci n-am avut, acuin am. Rămii aici!“ N-aveam nici 25 de ani, doi directori de teatru „se băteau“ pentru mine — aveam de ce să mi se urce la cap. Numai că după asemenea momente de euforie, trebuie să și faci ceva ca să justifici, să menții, „să plătești“ entuziasmul inițial. Am rămas la Giulești 14—15 ani, într-un teatru foarte bun, cu

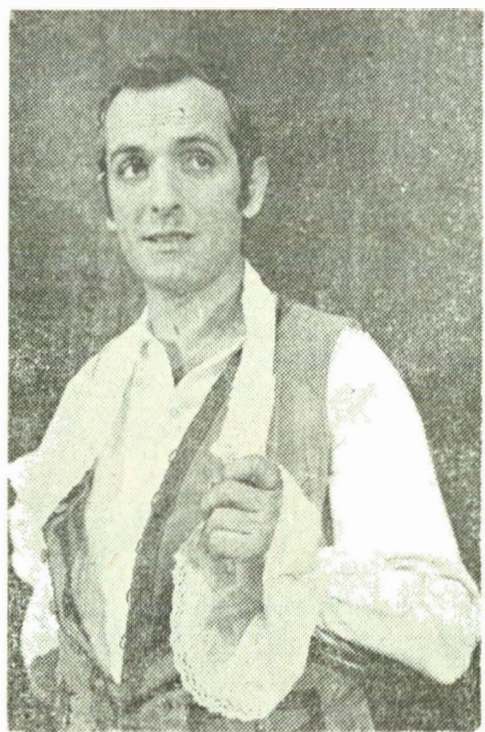
„Aproape ireproșabil, spre cinstea casei de cultură „Grigore Preoteasa“, spectacolul (Mitică Popescu) ne-a făcut cunoștință cu un tînăr interpret — Ștefan Bănică — complex, degajat și cu un acut simț al umorului“.

Al. Popovici

O reușită categorică — rolul din „...Escu” de Tudor Mușatescu ; moment cu Maria Pătrașcu

Figaro ici... figaro colea („Nunta lui Figaro” de Beaumarchais)

un colectiv extraordinar, cu niște regi-zori excelenți. Am jucat acolo mult și de toate, de la **Băiat bun, dar...** cu lip-suri pînă la **Figaro**. Erau spectacole culte și populare în același timp, și mă gîndese la **Slugă la doi stăpîni**, la **Doi tineri din Verona**, care au format și au educat un public, care ne-au format și ne-au educat și pe noi. Am jucat în piese clasice și contemporane, în piese bune și proaste, am învățat să exist în rol și să aduc rolul la mine — cînd nu exista altă soluție.

„Reușita datoroște de bună scamă cupiului Cornel Vulpe (Lauince) și Ștefan Bănică (Speet), doi actori comici de mare talent, căre au surprins cu justețe substanța «clowneriei» elizabethane din textul ce le revenea și au redat-o cu brio ; primul cu bonomie și malicie, secundul cu santezie și o vioiciune de acrobat”.

Milnea Gheorghiu

— Fapte artistice care au stabilit și o anume relație particulară între Ștefan Bănică și public — de incredere și de afecțiune spontană —, și o relație cu critica, în care afecțiunea e dublată de un fel de reținerce, ca să nu-i zic suspiciune. De exemplu, cronicarul Radu Popescu, care și-a apreciat întotdeauna calitățile, considerindu-te „un actor cu toate șansele, dar și cu toate riscurile”, scria în cronica la **Antigona** și ceilalți de Peter Karvas, unde ai fost distribuit de contre-emploi, în rolul unui ofițer fascist: „Intenția intelectuală și intenția artistică au fost de multe ori înfrînte, fără voia lui, de anumite efecte comice. Publicul a ris de multe ori la cutare sau cutare replică a sa, care numai de ris nu era; actorul, excepțional dotat, trebuie să reflecteze adînc asupra acestui fenomen”.

— Actorul a reflectat. Sau, în orice caz, s-a gîndit. Am spus la început că am avut un profesor excelent pe Al. Finți. De la el am învățat că esențiale în munca noastră sînt măsura și

Iordache, calfă de frizer („D-ale carnavalului” de I. L. Caragiale, cu Octavian Cotescu și Rodica Tapalagă)

fixarea. Considerînd talentul un dat, ceea ce-ți rămîne ție, ca actor, de făcut este să poți reproduce de cîte ori e nevoie individualitatea precisă a personajului. Și n-am uitat această învățatură. Dar aici mai intervine și felul meu de a fi deși am și eu emoții, ca orice om care are de-a face cu scena, aceste emoții nu se exteriorizează, nu mi-au dat niciodată stări de crispare, stabilesc ușor contactul cu publicul. Și probabil că datorită acestui fel de a fi am jucat o bună parte din viața mea roluri de comedie — comedia cere o anumită stare de libertate pe scenă, impune nevoia de a caracteriza evident și „dintr-o dată” personajul. Nu sînt eu un mare teoretician, dar, după părerea mea, „efectul Bănică”, despre care a scris o dată același Radu Popescu, nu s-a născut pe scenă, ci la televiziune. Aurel Baranga m-a prevenit mai demult asupra dublului efect al deselor apariții pe micul ecran: îți creează o imensă popularitate, dar te și fixează într-o schemă, te îngroapă ca actor... Sigur, nu sînt ușă de biserică, s-a mai întîmplat și pe scenă să pun de la mine, „să trag”...

— Ce înseamnă, de fapt, „să tragi”?

— Să faci tot felul de șoamatorii ca obții aplauze sau risete. Șmecherii

În „Victimele datoriei” de Eugen Ionescu, alături de Gina Patrichi și Virgil Ogășanu

„În rolul lui Decebal Sp. Necșulescu, l-am văzut pe Ștefan Bănică, și aveam nevoie, și avea și el nevoie, de a-și rearăta marile virtuți comice, după ce nu și le-arătat jucîndu-l pe Pristanda, «dans la boîte d'en face». Nu fără infiltrări caragialeene, Bănică este excelent în acest rol întins și greu, și capabil de cîteva momente, nu știu cum să spun, supraexcelente. Dacă nu și-ar iubi cîteva goange vulgare (și, dacă nu le iubește, de ce nu lupă împotriva lor?), mi-aș recăpăta poate speranța că Bănică este singurul actor care l-ar putea înlocui pe Ion Iancovescu în galeria teatrului de azi”.

Radu Popescu, cronică la ...Escu

„la vedere”, sau mai subtile, n-are importanță. Obții o bucurie imediată, mai vrei și mai vrei, și capeți și mai capeți... dar e întotdeauna o voce în ființa ta care-ți spune că bucuria asta nu e bună deloc. Viața personajului ți se risipește

printre degete, faci eforturi să recuperezi linia inițială, publicul nu mai rîde, dar nici nu mai „merge” cu tine, din cînd în cînd cite un chicotit întîrziat, colegii din scenă încearcă să facă abstracție de tine... O bucurie impură care se plătește scump.

— Ai vorbit despre Finți, despre Baranga, despre Elena Deleunu și Radu Beligan și despre marea galerie de actori a Naționalului. Au mai fost în viața ta artistică oameni care ți-au modificat destinul ?

— Viața mea în teatru s-a schimbat fundamental în momentul cînd am venit la Teatrul „Bulandra”, cînd m-a adus Lucian Pintilie. Directoarea Teatrului Giulești nu vroia să mă lase să plec, absolut deloc. Din punctul ei de vedere, avea și dreptate. Apreciez foarte mult colectivul de la Giulești. Dar în meseria noastră înveți pînă cînd mori, și aici, la „Bulandra”, era ceva nou pentru mine. Am lucrat cu mari regi-zori, am avut succes. Aici Crin Teodorescu a fost singurul care a spus : „Ștefan poate să facă dramă la fel de bine, dacă nu și mai bine decît comedie”. Și am jucat în Victimele datoriei, Polițistul, rol la care am ținut și țin imens. M-am și îmbolnăvit din cauza lui.

Împreună cu Toma Caragiu, în „Casa de mode” de Theodor Mănescu

„Foarte bun Ștefan Bănică în Decebal Necșulescu, construind cu plasticitate imaginea unei lichele politice perfecte și fermecătoare și cucerind, aici, la Giulești, simpatia publicului local, care și-l revendică drept actorul său favorit. Dar, zic eu, reușind prin ceea ce face cu dăruire și talent să treacă și Podul Grant, pentru că este fără îndoială un talent autentic, cu o popularitate care ar putea să nu fie chiar atât de ieftină, uneori și, mai ales este, în generația lui, un cap de afiș”.

Dinu Săraru, cronică la ...Escu

— Ți-e mai dragă această amintire decît rolurile pe care le-ai jucat de sute de ori ?

— Am jucat ...Escu 16 ani. Omul care a văzut moartea de 740 de ori. De fiecare dată, le-am jucat cu plăcere, deși pe vremea aia făceam turnee de 40 de zile, pe niște călduri de veneau pompierii să ude vagoanele cu furtunurile lor. Plecam spre sala de spectacol obosit, enervat, tracasat, fără nici un fel de gînd „înalt”. Și totuși, în momentul

În „Noțiunea de fericire” de D. Solomon. Partener, Dan Damian

Premiera cea mai recentă, „Secretul familiei Poskett” de Arthur Wing Pinero (cu Virgil Ogășanu)

cînd se deschidea cortina, și-mi dădeam seama că sînt pe scenă, uitam de toate și jucani, adică uitam de Ștefan Bănică și de afanisele lui și jucam personajul cu aceeași plăcere ca la premieră... Eu nu sînt un om pretențios în rolurile care mi-au plăcut, am avut succes, și dacă am avut succes le-am și iubit. Au fost niște amante excelente.

— Și cum e Ștefan Bănică, dacă nu e afanisit ?

— După părerea ta, cum e ?

— Un băiat bun, care nu a observat că a devenit bărbat în toată

firea, deschis față de tot ceea ce se întîmplă în jurul lui, căruia îi place să trăiască, să fie prezent peste tot unde se întîmplă ceva interesant, care se irită și se enervează mai puțin și mai tare decît e nevoie.

— Cam așa sînt, dar cu mai multe defecte și cu mai multe calități.

— Adică ?

— Adică, n-am avut niciodată „treabă” cu vreun coleg din breaslă, n-am fost gelos pe meseria sau pe talentul cuiva. Imi face o deosebită plăcere să-i văd jucînd pe George Constantin, pe Rebenjiuc, pe Dinică, îți dau cuvîntul meu de onoare că mă mîndresc cu ei. Imi crește sufletul și cînd li văd pe ăștia micii.

„Cea mai rotundă creație actoricească o dobîndește în acest spectacol Ștefan Bănică, în rolul de aparență secundară al calfei lordache. Impresia de fericită împlinire pe care o comunică acest interpret vine din convingerea interioară a tonului grav adoptat. Lordache devine cu adevărat comic prin participarea insuficientă a lui Bănică la o descripție minuțioasă a personajului, cu o vioiciune egală, străină oricărei distanțări parodice. Pericolul s-ar fi putut naște în acest caz prin accentuarea ridicolului unei epoci istorice perimate. Întîlnim însă un lordache care circulă în universul caragialean ca o entitate artistică cu viață permanentă.

Lumea lui Gîrlmea a murit, dar permanențele unei vibrații estetice nemuritoare mențin o ambianță specifică, cu o populație etern caducă. Pe străzile acestui microcosm încrămenit într-o pulsație satirică veșnică, trec umbre cu o remarcabilă consistență interioară. Acor-dîndu-i lui lordache o vivacitate firească, Ștefan Bănică (și nu mai puțin Lucian Pintilie) i-au interzis accentele unei naturaleși atemporale. Interpretarea s-a instalat puternic în mahalaua bucureșteană veche, redesenînd în mișcări vii ceea ce va fi fost pentru Caragiale esențial, capabil să treacă în tipare artistice fără de moarte”.

Vicu Mîndra, cronică la D'ale carnavalului

„Polițistul a avut parte și noroc de interpretarea lui Ștefan Bănică, nume care atrage magnetic spectatorii, care a surprins în cazul de față pe specialiștii rutinizați și care s-a scos, cu acest rol, din spațiul generos, dar totuși îndrăgit al comediei. Bănică a știut să fie mieros și bestial, a știut să fie teroarea și frica lașă, a știut să fie intruchiparea acelei administrații și a celei sătărnicii de structură a lumii capitaliste. (...) Bănică a fost toate acestea și nu a fost niciodată Bănică, cel pe care-l știm de la televizor, ceea ce dovedește că există în el mai multe resurse decât au depistat regizorii până la ora actuală”.

Sanda Faur, cronică la Victimele datoriei

Mălăele era un băiat cu ochelari, studentul lui Cotescu, venea aicea prin cabină și acum, uite — intră în categoria asta, a actorilor „de bine”.

N-am cerșit niciodată, n-am periat niciodată ca să mi se dea ceva, cu toate că au fost momente cînd credeam că merit nuai mult. N-am drogul să mă

plîng, în 30 și ceva de ani am jucat peste o sută de roluri... dar aș fi putut să joc și altceva. Nu știu dacă am făcut la viața mea 10—12 filme. Sînt bun pentru televiziune, dar nu pentru film. Ai dreptate, mă enervez pe prostii și în momentele acelea pot fi foarte ușor detestat. Mie îmi trece, vreau să-mi cer scuze, dar nu mai am cui. Cred că e un fel de a-mi elibera energia. Deși profesorul dr. Pompiliu Popescu mi-a spus să fiu atent, că după două infarcturi nu mai sînt un om sănătos, eu tot am impresia că n-am nimica. Am fost astă-vară în turneu la mare, am jucat seară de seară un spectacol foarte greu, am alergat, am umblat, am schimbat programări, m-am ocupat de cazare, în fiecare zi aveam o treabă... De ce mă omoram așa, nu știu. Probabil pentru că băiatul ăla cu o mare energie n-a dispărut și mă rog să nu dispară măcar pînă-l văd rostuit și pe fiul meu cel mic — Alexandru. Pe urmă...

Tot vorbind despre lucruri vesele, am ajuns la vorbe atît de lipsite de haz ca „infarctul”. Hotărît lucru, secretul actorului de comedie e una din tainele cele mai bine păstrate pe lumea aceasta.

Convorbire realizată de
Magdalena BOIANGIU

NOTE

Heliade, premergătorul

Deopotrivă „părinte” al literaturii, prosei, învățămîntului și teatrului, I. Heliade-Rădulescu este un spirit tutelar al culturii române, urmînd lui Dimitrie Cantemir ca orizont enciclopedic și profunzime a gîndirii.

Opera literară i-a pătruns de timpuriu în manuale, prin cîteva titluri. Dar opera politică, jurnalistică, activitatea teatrală, scrierile de ideologie culturală, literatura au așteptat ani îndelungați în edi-

țiile principeș alor fondului academic.

Oamenii teatrului îi aflau pe marea lor înaintaș în ediția lui Petre V. Haneș *Echilibru între anti-teze* (I—II, 1916), conținînd istoricul înființării *Societății Filarmonice*, cu prima noastră școală de teatru, și în ediția savantului Dimitrie Popovici, de *Opere* (1939—1943, două volume). Binevenită a fost, în 1979, culegerea de *Critică literară* întocmită de Aurel Sasu din colecțiile *Curierului românesc* (1829—1848) și *Gazetei Teatrului Național* (1835—1836).

În 1967, profesorul Vladimir Drimba inaugura la editura Minerva seria de *Opere heliadești*. A publicat *Poezii* (1967), *Poezii-Traduceri* (1968), *Scrieri în proză*. *Teatru original* (1975). Fapta sa editorială

a fost încununată cu premiul *Perpessicius* pentru istorie literară. De curînd, a apărut și volumul IV, conținînd traducerile de teatru, prin care Heliade a dat întîii generații de actori profesioniști români un repertoriu. Piese de Voltaire, Molière, Byron, V. Hugo. Un masiv aparat critic orientează cititorul în vremea cînd în sala bucureșteană Momulo se funda Teatrul Național. Ideal ar fi ca distinsul eclitor să ne dea, în continuare, ediția critică a publicisticii de teatru. Mai ales articolele, notele, anunțurile din *Curierul românesc*, tezaur documentar la care se ajunge cu greu, dată fiind raritatea colecției.

I. N.